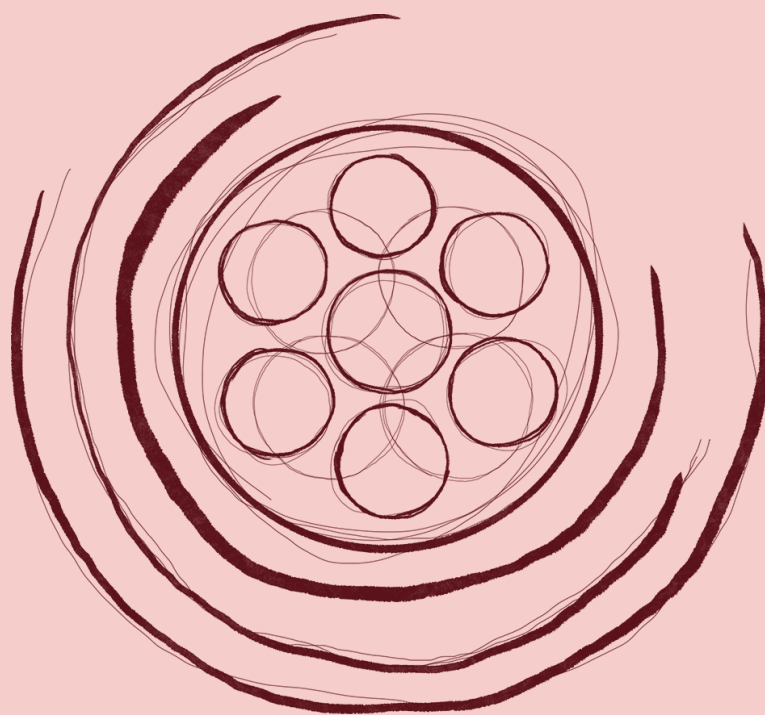

בקשו צדק

תוספת חברתית לליל הסדר

אריאל שוורץ • הרב יובל שרלו • הרבנית יעל שמועוני • אילה חן עטקין

זיכרון להוריני
אברהם ושושנה דגני ז"ל
מנחם ומאשה ירון ז"ל

שבחיהם מימשו את החלום הציוני
ברוח ערכי תורה ועבודה
והנחילו אותנו למשפחותיהם

שונית ויהושע דגני

הוצאה לאור
מעגלי צדק

עריכה
דביר ורשבסקי

כריכה
בעז ברנשטיין

עיצוב
שלהבתיה שוורץ

פסח דורות
יעל שמעוני

צבעי מים על נייר
2023
צילום: שי הלוי

פתיחה

ליל הסדר תשפ"ד שיחול השנה, יתקיים בצל מלחמת "חרבות ברזל" ואירועי שמחת תורה-השביעי באוקטובר, שעודם מהדהדים בכל בית ומשפחה בישראל; החטופים עדיין מוחזקים הרחק מבתיהם, והמשבר הפוליטי והחברתי עמוק מתמיד.

בצל סוגיות החירום של העת הזאת, אנו עדים למצוקות ופערים חברתיים הולכים ומתרחבים. במהלך חצי השנה האחרונה, נחשפנו לגילויים מופלאים של לקיחת אחריות חברתית, אבל גם להיפוכם המוחלט. מצד אחד, ראינו כיצד החברה האזרחית נרתמת במלוא כוחה למען סוגיות השעה הקריטיות - בתמיכה בתהליכי שיקום, בקידום החוסן וההתמודדות עם טראומה, כמו גם בהשמעת קולם של תושבי הנגב המערבי והצפון שפוננו מבתיהם, של החטופים, ושל תושבי הפריפריה. מצד שני, לאורך תקופה זו נחשפנו ליותר מדי למערכות ציבוריות שלא תפקדו, ולא היו שם בשבילנו בדיוק ברגעים בהם נזקקנו להן יותר מתמיד. לאורך החודשים הללו ראינו את התקציבים הדלים במערכת בריאות הנפש הולכים ומקוצצים ואת שירותי הרווחה המידלדלים, תוך שהם מעמיקים את הפערים החברתיים והכלכליים המשסעים את החברה הישראלית גם בימים כתיקונם. בתוך כך, אנו נחשפים בימים הללו לסוגיות שלמרות שעסקנו בהן זה מכבר מקבלות כעת משנה תוקף - שירותים רבים שאנו צורכים מתבססים על כוח עבודה זול שאינו מוסדר, רבים מבתי הכנסת אינם מונגשים, ועוד. לכן, תקופה זו חושפת ביתר שאת את הצורך להשמיע קול עקבי הרגיש לסוגיות חברתיות, ומחויב לקדם מענים מערכתיים מיטביים בכל תחומי החיים, בייחוד בנוגע למוקדים סמויים מן העין של עוול והדרה.

אסופת המאמרים הקצרה שלפניכם, באה להשמיע קול המחויב לערכים הללו, מתוך אמונה עמוקה כי הם ניצבים בלב זהותנו היהודית. בליל הסדר הזה, אנחנו מזמינים את כולם להצטרף אלינו, ולהציב את הקריאה לקידום סדר יום חברתי כחלק מהזיכרון העתיק של יציאתנו מעבדות לחירות.

אנחנו מזמינים את כולנו לשוב אל התפיסות הבסיסיות של צדק חברתי, של רדיפת הצדק ואהבת הגר המשתקפות מהמקורות שלנו. אנו מבקשים לחזור אל הרעיונות המכוננים המגולמים בפסח, במצה ובמרור, ואל האחריות הטמונה בהזמנה **"כל דכפין ייתי וייכל"**. אנו תפילה כי נזכה להגיע בשנה הבאה לירושלים הבנויה, לירושלים שמעולם לא אמר בה אדם צר לי המקום, למרחב שיש בו מקום לכולם.

יובל סעדון
מוביל ארגון מעגלי צדק

דביר ורשבסקי
פעיל בארגון מעגלי צדק

פסח

אריאל שורץ
פעיל במעגלי צדק,
עורך דין ועובד סוציאלי

"וּפְסַחְתִּי עִלְכֶם - וְלֹא יִהְיֶה בְכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית" (שמות יב, ג).
הדימוי של המשחית העובר מבית לבית בליל יציאת מצרים, מקבל נופך מצמרר על רקע אירועי החודשים האחרונים. בימים הללו הנגף ניתן בבתייהן של משפחות רבות, אשר חלק ניכר מהן עדיין לא שבו לביתן. כך, על אף שחג הפסח הוא חגם של הבית ושל המשפחה, רבים כל כך – החטופים מעזה יחד עשרות אלפי מפונים מהצפון ומהדרום – יחגגו אותו השנה רחוקים מבתם וממשפחותיהם.

בשנה כזו, משפט הפתיחה של ה"מגיד" שבהגדה, מקבל חשיבות יתרה: **"כָּל דְּכַפֵּינוּ יִיָּתֵי וְיִיבֵל, כָּל דְּצָרִיד יִיָּתֵי וְיִפְסַח"**. ליל הסדר נפתח בהזמנת הנזקק, העני, האחר, לבוא ולחלוק עמנו את שולחן החג. הקריאה הזו, שכאמור פותחת את הסדר, היא תמצית הסולידריות היהודית. השמחה היהודית שלמה רק כשהיא פתוחה אל החוץ ומזמינה את האחר לקחת בה חלק. השמחה אינה יכולה להיות סגורה בדלת אמותיהם של הקרובים אלינו, כפי שמזהיר הרמב"ם בהלכות החג: **"מִי שְׁנוּעַל דְּלָתוֹת חֲצָרוֹ וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֵה הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְאִינוּ מְאֻכֵּל וּמְשֻׁקָה לְעַנְיִים וּלְמָרִי נֶפֶשׁ, אֵין זֶה שְׂמֹחַת מִצּוּה אֵלָא שְׂמֹחַת כְּרִיסוֹ"** (משנה תורה, הלכות שביבת יום טוב, ו, יח).

אין זה מקרי שההגדה נפתחת בפנייה אל החוץ, אל העני והנצרך. הדבר נובע באופן ישיר מהאופן בו זיכרון יציאת מצרים מעוצב במסורת היהודית. יציאת מצרים לא משמשת כהצדקה לנקמה או לבנייתיה של חברה סגורה המגלה חשדנות כלפי האחר. נהפוך הוא – זיכרון יציאת מצרים מחייב אותנו לחיות מתוך פתיחות לכאב ולסבל של האחר, ומתוך דאגה ואהבה אל הגר, היתום והאלמנה, וכל מי שנמצאים בשולי החברה. ברוח זו מפרש ה"כלי יקר" את דברי התורה **"זֹא הִבַּתֶּם אֶת הַגֵּר כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם"** (דברים י, יט): **"כִּי כָל מִי שְׁלֹא הָיָה גֵר מִיָּמֵינוּ אֵינוּ מֵרְגִישׁ בְּצַעְרוֹ שֶׁל הַגֵּר וְאֵינוּ חֹסֵעַ עַל נֶפֶשׁ הַגֵּר, אֲבָל מִי שֶׁהָיָה בְּעַצְמוֹ גֵר יוֹדֵעַ בְּצַעְרוֹ שֶׁל הַגֵּר"**. דווקא ההיכרות מכלי ראשון עם כאב וסבל היא זו שפותחת את הלב לחמלה ולדאגה כלפי מי שנמצאים כיום במצב דומה.

היכולת להביא מהרוח הסולידרית הזו אל דרך הפעולה של המדינה, הוא מבחנה הגדול של המדינה היהודית. תפיסה זו משתקפת בדברי הרש"ר הירש בפירושו על זיכרון יציאת מצרים: **"הַמְבַחֵן הָאִמִּיתִי יֵהיָה הָאוֹפֵן בּוֹ הַמְדִינָה הַיְהוּדִית מִתִּיחֶסֶת אֶל הַזֵּרִים. הַזֵּרִים צְרִיכִים לִיהְנוֹת מִכָּל הַזְכוּיוֹת הַמוֹעֲנוֹקוֹת לְאִזְרָחִים, וַיֵּשׁ לְנַהוֹג עֵימָם בְּאַהֲבָה וְחֶסֶד. הָאוֹפֵן בּוֹ מִתִּיחֶסֶת מְדִינָה אֶל הַזֵּרִים הַדְרִים בְּתַחוּמָה, הוּא תַמִּיד קִנְיַת מִדָּה מְדוּקָה לְמִידַת הַצַּדֵק וְהָאֲנוּשִׁיוֹת הַשּׁוֹרֶרֶת בְּאוֹתָהּ מְדִינָה"** (פירוש הרש"ר הירש על שמות, כג, ט).

ואכן, רוח הסולידריות והאחוה החברתית היתה במשך חודשים רבים האוויר שנשמנו כפרטים וכחברה. בזמן בו פרצה המלחמה, היתה תחושה כי מנגנוני המדינה מתפרקים ואינם מסוגלים להעניק מענה ליחידים, לקהילות ולאזורים מוכי אסון. אך דווקא בזמן זה התגלתה סולידריות קהילתית מרשימה בכל חלקי הארץ. אלו היו כוחות אדירים שנשבו הודות לחברה האזרחית החזקה, לתחושת הקהילתיות המרשימה ולרוח הערבות ההדדית המתקיימת בחברה הישראלית.

אך סולידריות חברתית והתגייסות קהילתית נוטות להתפוגג לאחר זמן מה. יחידים, מסורים ככל שיהיו, לעולם לא יוכלו למלא את הצרכים החברתיים עבור כלל תושבי המדינה לאורך זמן. לכן, כעת עלינו לקחת את הרוח המרשימה הזו ולהפוך אותה לברת קיימא. מוטל עלינו לקחת את ההתגייסות החברתית הספונטנית והוולונטרית שבנינו סביבנו, ולעצב בדמותה את האני מאמין של המדינה שלנו – מדינת רווחה שדואגת לבניה ולבנותיה לביטחון תזונתי, לחוסן נפשי, לשיקום פיזי, לצמצום פערים, לבריאות, לרווחה, לחינוך ולמתן שוויון הזדמנויות אמיתי.

בדומה לזיכרון יציאת מצרים, הטראומה הקולקטיבית עשויה להיות לא רק אירוע משתק, אלא גם אירוע שמאפשר לערער על הסדרים הישנים ולזכך את העמדות הדתיות והמוסריות שלנו. זיכרון הכאב, המרירות, ההדרה והקושי יכול להיות גורם מעורר המניע אותנו להיות רגישים יותר אל מול גילויים של הדרה חברתית, סבל ואי-צדק ולפעול לתיקונם. כפי שכתב הרב שג"ר בהקשר אחר: **"אִפְשָׁר שֶׁהַיִּיסוּרִים הַמְרִים יִתְבַרְרוּ כִּיִּיסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה, שֶׁהַטְרָאוּמָה תִּזְכַּח אוֹתָנוּ. אִפְשָׁר שֶׁבְּמִקוֹם שֶׁנִּשְׁקַע בְּמִרְיָוֹת, הָיָה תֵּהֵי לְכוּחַ מְנִיעַ חַיּוּבִי... וְלַעֲשִׂיָּה נִמְרָצָת בְּתַחוּם הַחֲבֵרָתִי"**. זוהי רוחו של חג הפסח, חגה של הסולידריות היהודית שצומחת דווקא מתוך המפגש עם הכאב והשבר, ומתוך כך מבקשת להביא גאולה לעולם.

מצה

הרב יובל שרלו
ראש ישיבת "אורות שאול"

חובת אמירת "מצה זו על שום מה..." היא ייחודית מאוד וחריגה מאוד. ראשית, בניגוד לרוב המצוות, היא תולה את היציאה ידי חובה בעיסוק בטעם המצווה. בדרך כלל, ההלכה אינה מתנה את הקיום של המצווה בעיסוק בנימוקיה. לא זו בלבד, אלא שהאמירה הזו גם קובעת להלכה מהו הטעם הרעיוני של מצוות אכילת מצה. גם ההיבט הזה נדיר מאוד, שכן בדרך כלל נימוקי המצוות נתונים לפרשנות וטעמיהן הן סוגיה פתוחה, המאפשרת עושר מחשבתי גדול.

האתגר השלישי שחובה זו מעצימה הוא העובדה כי הציווי לאכול את הפסח "על מצות ומרורים" נאמר עוד לפני שלא הספיק בצקם להחמיץ, לאמור: זהו חלק בלתי נפרד מקרבן הפסח, ולא רק זכר לחיפזון שבו יצאנו ממצרים. כשאנו מוסיפים לכך את העובדה שאיסור חמץ אינו ייחודי בתורה רק לענייני הפסח, וגם במקדש אנו מוצאים את האיסור הזה - "כי כל שאור וכל דבר לא תקטירו ממנו אשה לה" - לאמור: במקדש כמעט ואין חמץ לאורך כל השנה (מלבד חריגים מועטים, כגון ביכורים ולחמי תודה), הדבר מלמד כי המצה מבטאת עולם ומלואו בעבודת ה', וכי החיפזון הוא רק אחד מהטעמים למצווה זו.

למה מצה? מדוע כל כך חשוב כי במקדש לא יהיה חמץ? נראה כי המצה מבטאת תשתית יסודית של מחשבה - ישנו מצע יסודי הקודם לכל הדברים האחרים, המיוצגים על ידי החמץ. זה נכון בהיבט האישי הפנימי - טוב לולאדם כייחסי אל עצמו בראש ובראשונה כ"מצה", ועל הבסיס הזה יעצבים בעזרתה "חמץ" שבו את יכולתו ואת הישגיו. תחושת ענווה זו חיונית כל כך על מנת לבסס אישיות ראויה, שמכירה בפשטות היסודית המשותפת לכולנו.

לעמדה הזו יש גם משמעות חברתית עמוקה. התורה פותחת את בריאת העולם בתיאור שאינו מבחין בין איש ואישה, יהודי וגוי, חכם וטיפש, ואפילו לא בין רשע וצדיק. היא פותחת בכך שכל באי עולם נבראו בצלם א-לוהים, ורק לאחר מכן יש לתת את הדעת להבחנות: בין זכר ונקבה, בין עובד בגן עדן למובטל, בין יהודי לגוי, בין עשיר ועני, ובין צדיק ורשע. לפני כל דבר אחר - כולנו בני אדם.

זוהי הסיבה לכך שישנן תביעות מוסריות מכל באי עולם גם לפני שהוקם עם ישראל, ולפני שניתנה התורה; זוהי הסיבה לכך שחלק משליחותו של אברהם אבינו היא "ונברכו בד כל משפחות האדמה". הרצון להיטיב לכל באי עולם ולעשות חסד וצדק מצד היותנו ברואים בצלם א-לוהים, צריך להיות מצפן יסודי של הווייתנו. המצה מבטאת זאת היטב. היא אינה מבטלת את העובדה שלאחר מכן יבוא החמץ, שיהיה הקרבן בחג הסיום - חג השבועות, אך היא קובעת היכן נקודת הפתיחה.

כאמור, אנחנו לא עוצרים במצה; אנו קרואים להכניס למצה את השאור, כדי להתסיס את עצמנו ואת העולם כולו, ולהתקדם מהמקום בו הוא נמצא. בהמשך נבנית תודעה היסטורית עמוקה סביב ה"מצה" כחלק מיציאת מצרים הלאומית שלנו, והקמת הברית העמוקה בתוכנו. כך, חלק משמעותי מהמצוות החברתיות טמון ביציאת מצרים עצמה, שהפכה אותנו לבני חזון משותף שנוצר ביציאת מצרים. לא זו בלבד, אלא שהתורה נוקטת במילה "אחיר" כשהיא מצווה עלינו לצמוח.

כך חוברות להן שתי המשמעויות של המצה - זו הכוללת והאוניברסלית, וזו העוסקת בברית שאנו כורתים בתוך עצמנו, ועל ידי כך הופכת יציאת מצרים לאירוע מכונן גם של התודעה החברתית העמוקה, והחובה הקיימת להיטיב בעולם בכללותו, וגם של תהליך כינונה של אומה שיש לה ברית ייעוד עמוקה לעשות צדקה ומשפט.

מורור

הרבנית יעל שמועני
רבנית בישיבת "דרישה"

ליל הסדר הוא ליל סיפורה של הגאולה הגדולה והמכוננת של עם ישראל. סיפור זה מסופר על ידי שחזור פיזי סימבולי. אנו מספרים את סיפור יציאת מצרים מתוך תחושה חזקה שהנמענים המרכזיים של הלילה הם הילדים הצעירים, והמבוגרים מקבלים שיעור בפדגוגיה – כיצד נכון להעביר את הסיפור הלאה. אבל בתוך הסדר גלום סיפור נוסף, סיפורו של המורור. המרירות והכאב מופיעים באופן מפורש בחלק של אכילת המורור, אולם הכאבים נרמזים לאורך הסדר כולו. למעשה, סיפור השיעבוד במצרים בכללותו הוא טראומה חריפה, וליל הסדר הביא יהודים לאורך הדורות לחוש את המשך הרדיפות המלוות את ההסטוריה היהודית, **"שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו"**. ליל הסדר, ליל החירות, נערך על ידי יהודים שנים רבות במצבים קשים של שמד, רדיפה ושיעבוד.

השנה גם אנחנו נשב לסדר בצורה אחרת; לא מתוך שמד ושיעבוד, אבל מתוך כאב מר. משפחות רבות כל כך פגועות באופן עמוק; משפחות חטופים, משפחות הרוגי הטבח וחללי צה"ל, משפחות הפצועים ומשפחות מפונות ועקורות. עבור כל אלו המרירות זועקת, ושולחן הסדר יהדהד אותה באופן חריף. לצידן, גם השולחן של המשפחות שלא עומדות במעגל הראשון יכול להתנהל אחרת. ליל הסדר השנה יכול לפתוח פתח להקשבה עמוקה לכאב. הפעם נראה כי חשוב לתת פה למרירות ולהצפת הסיפור הרמוז, הסיפור של המבוגרים. דווקא בתוך החג, ביכולתנו לחוש את ההזדהות העמוקה עם הכאב הספוג באויר. עלינו לפרש את הסמלים העמומים באופן שיאפשר לנו לשאת יחד - כעם - את הכאב. באמצעות תודעה משותפת אולי נוכל לתת לפסח הזה פנים אחרות, פנים לתקווה להמתקת המרירות ולאופק של ריפוי, שייפתח מתוך ההפוגה מן השגרה הפוצעת.

הבה נתבונן במספר תגובות אנושיות של עמידה מול שבר כפי שהן מתוארות בסיפורים מכוננים בתורה: נח אחרי המבול, עם ישראל לפני גאולת מצרים, ואהרון כאשר הוא שוכל את שני בניו ביום חנוכת המשכן. בשלוש הסיפורים הללו האורה מתערבבת עם האפלה. אחרי המבול נח נדרש להתחיל ליצור עולם חדש מתוך חורבנו של העולם הקודם, והוא נוטע כרם ושותה עד אובדן הכרה. לפני גאולת מצרים עם ישראל נמצאים אחרי תקופה של עינוי והם מגיבים בקוצר רוח ובזעקה חסרת נמען. אהרון מאבד את בניו ביום בו הקב"ה מאפשר לעם ישראל את הכפרה על חטא העגל, חטא שאהרון נושא באחריות כלפיו. הוא נותר דומם. במצבים כאלו בהם האור מעורב באפלה, מתעצם האתגר של האבל והטראומה. כיצד אפשר להתייחס בו זמנית לכאב עצום ולטוב? כיצד הורים שאיבדו ילד יכולים להמשיך לתפקד ולתמוך בילדים הנותרים? האם האבל והחורבן יכסה על הכל? איך ניתן להמשיך? כיצד אפשר לשהות בכאב גדול ובו זמנית לחיות ולהיות ולהטיב? מדובר בשאלות נוקבות, שאלות חיים. אל השאלות הללו מתווספות שאלות רחבות יותר המונחות לפתחנו - על רקע הכאב, איך נמשיך לריפוי ונחיה ברבעון הרביעי של מדינת ישראל? כיצד נעבור משתיקה לדיבור? מאובדן הכרה לאחריות? מזעקה חסרת נמען וקצרת רוח לסבלנות ולשיח?

חוסר המילים מאפיין מצב עמוק של אבל, הנובע מבידודות חריפה ומתחושה אמיתית ש'זר לא יבין', שאיש לא יוכל לעמוד במקום בו נמצא האבל. ואכן, איש אינו יכול לעמוד במקומו; זוהי בדידות אמיתית. השתיקה היא מצבו של האבל. השביל הנפתח בליל הסדר מחפש את הדרך בה האבל - למרות בדידותו - יוכל לשוב לדבר. פסח הוא חגו של הדיבור, של הפה הסח. אולם אין זה דיבור המגיע מתוך שובע, אלא דיבור הבא מתוך אבל וחוסר. הסיפור בליל הסדר מבטא את המאבק לדבר מתוך הכאב. הדיבור פונה למי שלא היה בשיעבוד, למי שלא מבין את הכאב, ומנסה לגשר וליצור תקשורת בין האבל לבין משפחתו ועמו, בין הדור הסובל לבין דור העתיד. בדיבור הזה המספר הוא החווה, ובסיפורו יש מקום מרכזי לכאב. סיפור יציאת מצרים לא יכול להיות מסופר ללא החלק של אכילת המורור, ללא רגע בו חיים מרירות פיזית. אמנם זהו רמז שלא מסוגל להכיל או להעביר את הכאב, אבל הוא מבטא את ההתקשות לתת מקום לאבל. הנכחתו של הכאב משתקפת בהיבטים נוספים לאורך ליל הסדר, כמו המצה עצמה, שלצד היותה סמל לחרות נקראת גם 'לחם עוני'. בנוסף, בהקשרים רבים לאורך הסדר מופיע מוטיב הדם: דם הפסח, הדם על המשקוף, דם המילה, והדם הסימבולי שאנו מטיפים מהכוס. אנו קוראים: 'בדמייך חיי' - אנחנו חיים מתוך האבל. אכילת הביצה (משנה ברורה תעג, כג) בליל הסדר מסמלת גם היא את קורבן החגיגה ואת מאכל האבל גם יחד. הביצה היא מאכל עגול המייצג את הגלגל החוזר בעולם, וזהו מאכל אבליים; אבליים שחייבים להמשיך הלאה. אם כן, נתינת המקום למרירות לאורך הסדר היא עניין מרכזי. ליל הסדר מביא אותנו אל ההבנה כי בתוך החג אנו שותפים בנשיאת הכאב, וכי רק אם ניתן מקום אמיתי לכאב יתאפשר סיפור משותף. הסיפור המסופר לדור הבא הוא אינו סיפור מצונזר ומיופה, אלא סיפורו של כאב, אובדן וקושי, וסיפור זה מהווה גשר של תקווה בו טמונה היכולת לקום יחד ולהתקדם אל עבר העתיד מתוך העבר. אכילת המורור מרכזית ממש כמו אכילת הפסח והמצה, ומי שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו: פסח, מצה ומורור.

לשנה הבאה בירושלים

אילה חן עטקין
פעילה בנועגלי צדק

“איך אקום בבוקר עם עיר אחת בלב
ועם עיר אחת בעיניים..”

את המילים הפצועות הללו כותב אבות ישורון בשנת 1987. הוא אמנם כותב אותן על עיירות אחרות שהן חלק מזכרונו האישי, אך ניתן לשמוע מתוכן את הדוּדה של הצרימה המתקיימת משחר ההיסטוריה, צרימה מתמשכת הפועמת בנו מדי יום ביומו; צרימה שהיא הסוד של ירושלים.

ירושלים היא אורגניזם מוזר; היא יצור שעשוי מחלקים, אותו יצור עליו כתבה לאה גולדברג: “**בצעי את לחמדך לשניים. ירושלים של מטה ומעלה**”. ירושלים היא תמיד בגוף רבים, תמיד יותר מאחת, רוויית פנים וצורות. אם כן, מה היא אותה ירושלים אליה אנחנו שואפים מבעד לשלל המראות? מה היא אותה ירושלים שנמצאת בליבנו כשאנחנו קמות בבוקר?

בספר בראשית אנו פוגשים את מלכי-צדק מלך שלם, מלך ששמו מעלה את זכר הצדק והשלום. כך כותב עליו הרמב"ן: “מלכי צדק מלך שלם - היא ירושלים, כענין שנאמר (תהלים עו, ג) ויהי בשלם סוכו, ומלכה יקרא גם בימי יהושע “אדני צדק” (יהושע י, א), כי נאז ידעו הגוים כי המקום ההוא מבחר המקומות באמצע הישוב או שידעו מעלתו בקבלה שהוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה ששם שכינתו של הקב"ה שנקרא “צדק”, ובבראשית רבה (מג, ו) **המקום הזה מצדיק את יושביו ומלכי צדק אדוני צדק נקראת ירושלים צדק** שנאמר (ישעיהו א, כא) צדק ליין בה” (רמב"ן בראשית יד, יח).

ירושלים היא מקום המגלם נרטיב של צדק; ויותר מכך, זהו מקום המכריח אותנו לחשוב במונחים של צדק, וגוזר עלינו פעולות מעשיות של המוסר הצודק. ירושלים, זו שבארץ זו שבתודעה, היא מקום המצדיק את יושביו. ההצדקה הזו מתרחשת כאשר אנחנו פועלים למען הצדק, מדברים את שפתו והולכים בדרכיו. אחרת, אין לנו צידוק להיות כאן. אחרת, אנחנו קמים בבוקר עם עיר אחת בלב, ועם עיר שונה בתכלית בעיניים. ירושלים שלנו, ירושלים של ימים קלוקלם, היא ירושלים המספרת סיפור של עולם שיש לגמגמו; עולם שלא ניתן ולא ראוי לשתוק בו, אך גם לא ידוע איך לדבר בו, איך לשאת אותו. הגמגום הזה הוא ביטוי למצוקה הנוראה בה אנו מוקפים, תעודת עניות להתנהלות המוסרית הלקויה היוצאת מקרבנו, לשסעים הפוליטיים המאיימים לקרוע אותנו, ולפערים החברתיים והכלכליים ההולכים ומחריפים. בתקופה הזאת האבנים של ירושלים כבדות וכוואבות. הן נושאות איתן פצע בהווה, הוויה שמוותרת אותנו הלומי דאגות, צער וגעגועים. פשוט לכתוב על המרור השנה, וקל להישאר בתוך המְצָרִים שהוא טומן בחובו. ויחד עם זאת, אנחנו מבקשות שלא להניח לו להיות ההד האחרון, אלא בוחרות לפנות אל הרחמים. הרחמים ניצבים בלב החזון של בניית ירושלים: “**בונה בְרַחְמֵי יְרוּשָׁלַיִם**”, והם נדרשים כעת בעולם ביתר שאת. ירושלים אליה אנחנו שואפות היא ירושלים צודקת שתיבנה ברחמים. השנה, כאשר אנחנו נכנסים לחג החירות, אנחנו מגיעים אליו כדלים וכרשים, מגומגמים כמו הבהן שאינו יודע לשאול, ומבקשים בתחינה: ים הרחמים – “**אֵף פֶּתַח לוֹ**”, אתה תפתח לנו. עזור לנו לבנות את ירושלים ברחמים, בצדק, ברוחב לב, ירושלים שבה לא יאמר אדם לחברו: צר לי המקום.

בתפילה לחזרה מהירה של כל החטופות והחטופים, שימלאו את כסאותיהם בשולחן ליל הסדר הקרוב, בתפילה לשלום החיילים והחיילות, למזור לפצועים ולפצועות, ולמנוחת הנפש לרסיסי הלב שהלכו לאיבוד מרוב צער. לשנה הבאה בירושלים, שהיא אותה העיר שבלב, ואותה העיר שבעיניים. לשנה הבאה בירושלים הבנויה.

ארגון "מעגלי צדק" הוקם בשנת 2004 על ידי פעילים חברתיים ירושלמים, במטרה להעלות על סדר היום הציבורי את העיסוק בנושאים חברתיים-כלכליים וצדק חברתי-יהודי. בשנת 2020 חודשה פעילות הארגון, מתוך תחושה כי השיח היהודי בישראל - כמו השיח הציבורי בכללותו - הולך ומתרחק מערכים ומתפיסות של צדק חברתי, ושל לקיחת אחריות ציבורית לקידום חברה שוויונית וסולידרית.

הדרישה לצדק היא גרעין מרכזי של המסורת היהודית המופיע לכל אורכה: אברהם אבינו נבחר "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית, יח, יט); רבות ממצוות התורה עוסקות בלקיחת אחריות על העני, הגר, היתום והאלמנה; נביאי ישראל מחו על פערי מעמדות ואי צדק חברתי; מוסדות רווחה וצדקה פעלו בכל הקהילות היהודיות לאורך הדורות; יהודים ויהודיות הובילו בדורות האחרונים מאבקים לקידום מדיניות רווחה, זכויות עובדים וצדק חברתי; כל אלו משקפים את מרכזיותה של הדרישה לצדק במסורת שלנו. בהמשך למסורת הזו, אנו מאמינים שהשוק החופשי אינו קדוש, ואין מניעה להתערב בו על מנת לקדם צדק חברתי ומעמדי, וזאת בדומה למצוות השבת, השמיטה והיובל. אנו מאמינים כי יש להעניק רשת ביטחון סוציאלי לכל אדם ברוח מצוות לקט, שכחה ופאה, ובהמשך למוסדות הקופה והתמחוי שהיו מאפייני בולט של הקיום היהודי מדורי דורות.

לתפיסתנו, עולם ללא ניצול, עוול או אי-צדק הוא לב ליבו של רעיון הגאולה היהודי. אנו מייחלים לעולם בו מלכות ה' תתגלה מתוך מציאות של אחווה, שוויון אנושי והארת פנים - "עת אשר לא ישלוט האדם באדם באדם לרע לו".

על ידי פעילות שטח, ולצידה לימוד ויצירת תוכן רעיוני המביא לידי מעשה, אנו מבקשים לקדם חברה שוויונית יותר המדברת ופועלת מתוך אחריות הדדית. אנו מזמינים אתכן ואתכם לעקוב, לתמוך ולקחת חלק בפעילות "מעגלי צדק" בפעילויות ובפלטפורמות השונות.

חפשו אותנו בגוגל ובפייסבוק:
מעגלי צדק

